

Anglicisme în limbajul sportiv

Anglicisms in Sports Language

Raluca Nora URZICEANU¹

DOI: 10.52744/AUCSFLSA.2022.01.08

Abstract:

In a world subject to daily political changes and socio-economic transformations which are increasing, different religions and multiple cultures, the universal language perceived by the entire humanity is sport. Whether it is a game or a high level competition, whether they are numbers, whether it is natural or is useful for different materials and installations, it eventually manages to overcome all ideologies. In this article we will analyse some anglicisms of sporty origin that entered in our language, referring mostly to those of wide circulation. The laborious process of anglicisms assimilation requires a thoroughly devised selection of those criteria meant to prevent luxury loanwords from permeating into Romanian.

Keywords: *anglicisms, sporty language, loanwords*

Abstract:

Într-o lume supusă schimbărilor politice zilnice și transformărilor socio-economice în creștere, religii diferite și culturi multiple, limbajul universal perceput de întreaga umanitate este sportul. Fie că este un joc sau o competiție la nivel înalt, fie că sunt numere, fie că este firesc sau este util pentru diferite materiale și instalații, reușește în cele din urmă să depășească toate ideologiile. În acest articol vom analiza câteva anglicisme de origine sportivă care au intrat în limba noastră, referindu-se mai ales la cele de largă circulație. Procesul laborios de asimilare a anglicismelor necesită o selecție minuțioasă a acelor criterii menite să împiedice pătrunderea împrumuturilor de lux în limba română.

Cuvinte cheie: *anglicisme, limbaj sportiv, împrumuturi*

Limbajul scris sau vorbit este singura modalitate de materializare a gândirii noastre discursive, cea care se bazează pe enunțuri pentru a exprima concepția noastră despre lume. El se împletește cu procesul de gândire și are ca scop să „cristalizeze” produsul acesteia și să îl traducă în așa fel încât să fie înțeles și de alte persoane. Cu ajutorul limbajului,

¹ University Of Craiova (Romania), Department of Applied Modern Languages, <ralucanora@yahoo.com>

gândirea umană își pierde caracterul ei inefabil și trece printr-un proces de sublimare al cărei rezultat este cuvântul scris sau vorbit.

Conceptul de *împrumut* este abordat încă din secolul al XIX-lea, când s-a constituit Școala de Lingvistică Istorică. În Iordan/Robu 1978 se consideră că termenul *împrumut* este impropriu pentru semnificația lingvistică atribuită. În accepția acestora, *a împrumuta* înseamnă: *a da* sau *a lua* de la cineva sub rezerva restituirii (DLRM: 405), Theodor Hristea (1981:33), pe de altă parte consideră că termenul de *împrumut lexical* nu este tocmai potrivit, întrucât împrumutul se face fără știrbirea limbii „donatoare” și fără restituire din partea limbii influențate sau „receptoare”. *Împrumutul lexical* constituie un aspect fundamental al contactului dintre limbi și este mereu considerat un produs al bilingvismului, fără de care nici nu poate fi perceput.

O privire generală cu strictă referință la varietatea împrumuturilor care au influențat limba română de-a lungul timpului, o realizează Al. Graur în cunoscuta sa lucrare – *Tendențele actuale ale limbii române*: „Spre deosebire de limbile romanice apusene, româna n-a primit împrumuturi din *latinește* decât târziu, și, direct, relativ puține. Întâi au venit din *polonă*, iar în Transilvania, probabil, din *maghiară*.”

În secolele XVII-XVIII elementul internațional era reprezentat mai mult prin cuvinte *grecești*, venite direct din grecește sau prin *slavă*, refăcute mai târziu după model apusean, adică trecute prin latină (alfabet, mecanism). Tot prin greacă au venit, mai ales în jurul anilor 1800, cuvinte *francezești*, *italienești* și mai puține *englezești*, cu unele modificări de pronunțare. Însă, elementul străin care revoluționează vocabularul românesc la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, este reprezentat de *structurile și unitățile angliciste*, considerate „modele externe” (Guțu-Romalo 2005: 247), de natură agresivă și de structură internațională.

În ceea ce privește *influența limbii engleze în vocabularul sportiv românesc*, părerile specialiștilor sunt împărțite. Unii autori consideră că nu putem vorbi despre o influență engleză directă asupra limbajului sportiv al limbii române: „mai toate sporturile au venit din Anglia, prin urmare și termenii respectivi trebuiau să vie tot de acolo. La noi, păstrează pronunțarea și grafia originară, nu poate fi vorba decât în mod cu totul excepțional de împrumuturi directe. Aproape totdeauna ne-a servit drept intermediar limba franceză” (Iordan, 1974: 497-498). Alți cercetători admit existența unei influențe directe a limbii engleze în acest domeniu: „În ceea ce privește originea, marea majoritate a termenilor sportivi provin din franceză sau din engleză” (Gheție, 1957: 4-19) „influența engleză directă, deși necomparabilă cu cea franceză, nu poate fi negată cu totul. Prezența în limbajul sportiv a unor neologisme care nu au

corespondent decât în limba engleză dovedește că influența engleză directă asupra terminologiei sportive românești există” (Seche, 1959: 82).

Ilinca Constantinescu (1972-1973) în articolele sale, analizează elementul de origine engleză intrat în vocabularul sportiv românesc și împarte termenii analizați în trei categorii, conform folosirii: *termeni de largă circulație*, *termeni cu caracter tehnic* și *anglicisme gazetărești*. Noi ne vom referi la *termeni sportivi de largă circulație*, cuvinte cunoscute unui număr mare de vorbitori, cuvinte care prin folosirea lor frecventă și-au pierdut caracterul tehnic și care apar adeseori și în alte contexte decât cele ale sportului, de exemplu:

Baschet – s.n., engl < *basket*. Prin extinderea sensului avem s.m. *baschet*-pl. *bascheți*, denumind articolul de încălțăminte folosit în practicarea jocului de baschet. La apariția acestei forme de plural (specializată semantic) a contribuit, desigur, și existența lui *teniși*. Posibilă etimologia multiplă (Graur, 1978:77). *Baschetbal* conform DEX (1996) ”joc sportiv disputat între două echipe de câte cinci jucători, care marchează punctele făcând să treacă mingea prin coșul de sfoară împletită fixat de un panou înalt pe terenul echipei adverse”.

Box – s.n., engl < *box(ing)*, probabil prin fr. *boxe* (Iordan 498), numele de agent *boxer* (pl. *boxeri*) poate fi pus în legătură cu fr. *boxeur*.

Cnocaut – s.n., engl < knock out. Termenul circulă atât cu grafia românească (Seche:89), cât și cu cea engleză Gheție:20). În presa de specialitate se folosește tot mai des notația tehnică *K.O.* din vocabularul specializat de circulație internațională: „numeroase victorii prin *K.O.* (Pro Tv, 5.03. 2009). Prin extinderea sensului, *a face pe cineva cnocaut* înseamnă „a învinge pe cineva, a-l scoate din luptă” (DEX), *a cnocauta*- vb. tr. format în română prin derivare de la substantiv. S-a format și substantivul *cnocdaun* „situație a unui boxer care, în urma unei lovituri primite din partea adversarului, este capabil să reia în mai puțin de zece secunde”, din fr. și engl. *knock-down*.

Craul – s.n., engl < *crawl*, „stil de înot în care înotătorul stă cu fața în jos, în poziție orizontală, mișcând alternativ brațele, concomitent cu o forfecare în plan vertical a picioarelor, iar capul iese din apă în mod ritmic, pentru respirație, la dreapta sau la stânga” (DEX). Numele de agent *craulist* s-a format în română prin derivare cu suf. *ist*.

Dribling – s.n., engl < *dribbling*, verbul *a dribla* poate fi considerat mai degrabă ca provenind din fr. *dribbler* (Iordan 498) decât o derivare petrecută în română de la substantivul *dribling* (Trofin 128). Numele de agent *dribble(u)r* este în mod evident preluat din franceză.

Fault – s.n., engl < *fault*. Varianta fonetică [faul] care există în română alături de [fault] ne face să afirmăm că termenul englezesc la care trebuie raportat acest împrumut este de fapt *foul* [faul] care în

terminologia sportivă engleză are sensul de „conduiă incorectă, joc necinstit (adeseori brutal), încălcare a regulamentului” (*foul play* este opusul lui *fair play*). Forma *faul* a intrat probabil în română pe cale orală. În engleză există însă și cuvântul *fault* „greșeală”. Probabil că datorită asemănării semantice și de formă a avut loc un proces de contaminare între forma orală [*faul*] și forma grafică a celui alt termen, adică *fault*-generalizându-se în cele din urmă, prin limba vorbită, forma *fault* (pl. *faulturi*), ulterior, s-a format în română prin derivare verbul *a faulta*.

Fotbal – s.n., fr. *engl* < *football*. Varianta mai veche [*futbol*] poate fi urmarea unei influențe directe a termenului englezesc. Forma *fotbal* se poate explica prin citirea în românește a formei grafice *football*, iar generalizarea acestui fonetism se poate datora unor motive eufonice. Numele de agent *fotbalist* (variante *futbolist*) este o derivare cu sufixul *-ist* (DEX). De la acest substantiv s-a derivat adjectivul *fotbalistic* (cf. Theodor Hristea, *Probleme de etimologie*, Ed. Științifică, București, 1968: 51).

Golf – s.n., *engl* < *golf*, probabil prin intermediul limbii franceze. *Mini-golf*, s.n., termen recent, cu circulație restrânsă, concurat de dubletul *miniatur-golf*, denumește o adaptare a jocului de golf la un teren de dimensiuni reduse.

Gol – s.n., *engl* < *goal*, un cuvânt înrudit este *golaveraj* (*engl. goal-average*) „raportul dintre golurile marcate și cele primite de o echipă la unele jocuri sportive, care departajează între ele două echipe aflate la egalitate de puncte” (DEX).

Handbal – s.n., *engl* *hand-ball*. Întrucât termenul englez se referă însă la un joc între două echipe formate din 2 sau 4 jucători, care utilizează o minge mică, de cauciuc, credem că termenul românesc trebuie raportat la germ. *Handball*, de care este mai apropiat ca sens (Duden Lexikon in drei Banden, Bibliographisches Institut, Dudenverlag, Mannheim 1963 Band 2 s.v). Prin derivare, s-au format în română numele de agent *handbalist(ă)* și adjectivul *handbalistic*.

Meci – s.n., *engl* < *match* (L. Seche: 40). Forma mai veche *maci*, indică, prin fonetism, pătrunderea în română prin intermediul francezei (Iordan: 498). Ulterior, sub influența crescândă exercitată de limba engleză în domeniul terminologiei sportive internaționale, a apărut forma *meci*, care poate fi considerată un împrumut direct din engleză. Termenul a circulat mult timp cu grafia *match* (Trofin: 127). Un cuvânt înrudit este *meci-bal-* s.n., pl. *meci-baluri*, *engl* < *match ball*, termen tehnic din domeniul tenisului: „minge servită în finalul unei partide de tenis, de care poate depinde victoria unuia dintre parteneri”, grafia și fonetismul variază: „salvează apoi un al treilea *meci-bal*” (Ant1, 4.03.2009).

Penalti – s.n., *engl* < *penalty* (Trofin: 127). Chiar dacă într-o perioadă a existat tendința de a înlocui acest termen cu echivalentul *penalitate* (Al.

Graur: 24) sau *unsprezece metri* (L. Seche: 40), se constată, în ultima vreme, o revenire în circulație a termenului din engleză, explicabilă prin preferința vorbitorilor pentru un termen mai scurt, cât și prin influența vocabularului internațional de specialitate.

Recordman – s.m., engl < *recordman*. Termenul *record* a pătruns mai demult în terminologia sportivă românească, prin intermediul limbii franceze. Substantivul *recordman* este însă un împrumut mai recent, direct din engleză (cum o dovedește varianta *recordmen* influențată de franceză. Femininul s-a format prin derivare: *recordmană* (Trofin: 129). La plural circulă atât forma *recordmani*, cât și varianta *recordmeni*.

Scor – s.n., fr.engl < *score*, probabil prin intermediul francezei. *Scorer* – s.m. (pl. *scoreri, scorere*). Prima variantă *scoreri* are sensul de „persoană însărcinată cu evidența (și afișarea) scorului într-o întrecere sportivă, iar a doua variantă *scorere*, înseamnă „panou, tabel pe care se afișează scorul într-o întrecere sportivă” (DEX).

Sprint – s.n., fr. engl < *sprint* „mărire a vitezei de către un concurent (de obicei în ultima fază a parcursului) la unele întreceri sportive” (DEX). Prin derivare s-a format în română verbul *a sprinta*. Numele de agent *sprinter(ă)* provine din engl. *sprinter*, probabil prin intermediul fr. *sprinter*.

Șut – s.n., fr. engl < *shoot*. Nu credem că verbul *a șuta* trebuie explicat printr-un intermediar francez, ci mai curând ca o derivare petrecută în română (Trofin: 128). Numele de agent *șuter* are, probabil, etimologie multiplă: împrumut din engleză, franceză și derivare petrecută în română de la verb.

Tenis – s.n., fr. engl < *tennis*. *Tenis* – s.m., pl. *teniși*, provine din „pantofi de tenis” (cf. engl. *tennis shoes*). Din aceeași familie de cuvinte fac parte adj. *tenisistic(ă)* (DEX). Cuvântul *tenisman* „jucător de tenis” este un împrumut din engleză. La plural circulă atât forma *tenismani*, cât și forma *tenismeni*. Prin derivare s-a format femininul *tenismană*, pl. *tenismane*, forma de feminin *tennis-woman*, folosită ocazional este un anglicism gazetăresc.

Trening – s.n., engl < *training*, a pătruns în română pe cale orală, fiind influențată de fonetismul englezesc. Pe lângă sensul mai vechi de „îmbrăcăminte (sportivă) de flanelă, compusă din bluză și pantaloni strânși la glezne” (DEX), se folosește astăzi și ca echivalent al termenilor „antrenament, pregătire”.

Se mai impune discuția din punct de vedere etimologic a anumitor termeni sportivi care au în componența lor elementul *-AVERAJ*. Există câteva cuvinte compuse în limba română actuală care aparțin exclusiv terminologiei sportive și care al doilea element este *AVERAJ*: *coșaveraj*, *golaveraj*, *punctaveraj*, *setaveraj*. Theodor Hristea (1981: 50) consideră că unii dintre acești termeni sunt împrumutați din franceză, iar alții sunt

formați în interiorul limbii române. Putem vorbi de un nou „sufixoid” în limba română contemporană „deși originea mai îndepărtată a acestui element de compunere este engl. *AVERAGE* (-medie aritmetică), în română el a pătruns din limba franceză”. În ceea ce privește analiza termenilor de largă circulație, putem observa câteva tendințe, și anume, întâlnim foarte des în periodicele de specialitate tendința de ortografiere etimologică a unor termeni sportivi. Deși dicționarele noastre indică formele *derbi*, *rugbi*, *penalti*, apar tot mai frecvente formele *derby*, *rugby*, *penalty*. Prezența literei Y este un indiciu al caracterului neologic sau străin al unui cuvânt/nume propriu. Litera Y se folosește în neologismele neadaptate, de obicei cu circulație internațională: *yoga* și derivatele *yoghin*, *yoghist*, *fair-play*.

Concluzii

În privința dinamicii elementelor de origine engleză în structura vocabularului sportiv al limbii române, se observă două tendințe opuse: pe de o parte apariția și consolidarea în limbă a unor formații lexicale românești (V. Teodorescu, 1970: 1031-1036), ca echivalenți și înlocuitori ai neologismelor (cum sunt *fundaș*, *mijlocas*, *centru înaintaș*, *lovitură de colț*, *lovitură de pedeapsă*, *a trimite la podea*, etc.), pe de altă parte, folosirea unor termeni de origine engleză, sub influența vocabularului internațional (factor extralingvistic) sau datorită avantajului reprezentat de scurtimea termenului respectiv, în comparație cu expresia echivalentă din română.

Bibliografie

- Bănciulescu, Victor (1984): *Limbajul Sportiv*, București, Editura Sport-Turism.
- Constantinescu, Ilinca (1972): *Influența limbii engleze în vocabularul sportiv românesc* (I), LR, 6, pp. 528-536.
- Constantinescu, Ilinca (1973): *Influența limbii engleze în vocabularul sportiv românesc* (II), LR, I, pp. 25-35.
- Gheție, Ion (1982): *Introducere în studiul limbii române literare*, București, ESE.
- Graur, Alexandru (1953): *Limbajul sportiv*, în PN, 6, pp. 30-31.
- Hristea, T., coord. (1984): *Sinteze de limba română*, București, Editura Albatros.
- Iordan, Iorgu, (1956): *Limba română contemporană*, ediția a II-a, București, Editura Ministerului Învățământului, pp. 119-123.
- Seche, Mircea (1959): *Despre stilul sportiv*, în LR, 2, pp. 81-91.
- Seche, Luiza (1970): *Aspecte ale limbii sportului*, în PN, 5, pp. 40-42.
- Teodorescu, Vasile (1963): *Neologisme în limbajul sportiv*, în Munca, pp 2.
- Trofin, Aurel (1967): *Observații cu privire la adaptarea terminologiei sportive de origine engleză în limba română*, STUBB, 2, pp. 125-130.

Dicționare

- DEX – Coteanu, Ion, Dănăilă, Ion și colab. (1996): *Dicționar Explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, Editura UNIVERS ENCICLOPEDIC.